

Arcrekonstrukciók a képzőművészet eszközeivel

König Frigyes

Magyar Képzőművészeti Egyetem

A művészeti anatómia az európai reneszánsz korában született meg, képzőművészek és kutató orvosok együttműködésének eredményeként. A Magyar Képzőművészeti Egyetemen több mint száz éve folyik képzőművészek számára a művészeti anatómia oktatása. A tantárgyat *Székely Bertalan* alkotta meg, később az orvosi egyetem professzorai tanították, mint például *Tellyesniczky Kálmán*. A tárgy korszerű oktatását azonban, a huszadik század közepétől, hazánk egyik legkiemelkedőbb művész- és tanár egyénisége, *Barcsay Jenő* alakította ki. Művészeti Anatómia című könyve, ami a mai napig nem veszített érvényességéből, az egyik legnagyobb példányszámban kiadott magyar könyv, tizenhét nyelvre fordították le. A kötet létrehozásában *Dr. Somogyi Barnabás* is segített, követve azt a reneszánsz példát, amikor a művészet és a tudomány képviselői gyakran együttműködve hoztak létre eredményeket. Jelenleg a neves előd nyomdokain, a kor ismereteinek figyelembe vételével folyik az oktatás, amelynek célja az emberi test tanulmányozása, a háromdimenziós térbeli struktúrák, formák elemzése, összefüggéseik feltárása és rögzítése a rajzolás eszközével. Érdekességként megemlítem, hogy az 1980-as években *Szentágothai János* professzor az orvosi képzést kiegészítő alapfokú rajzoktatás bevezetésének gondolatával foglalkozott, pontosan azért, mert a rajzolás folyamata közelebb visz a térbeli dolgok, valamint azok összefüggéseinek értelmezéséhez.

A Képzőművészeti Egyetem Művészeti Anatómia, Rajz és Geometria Tanszéke az elmúlt évtizedekben szoros kapcsolatot épített ki a Semmelweis Egyetemen, *Dr. Tulassay Tivadar*, *Dr. Sótonyi Péter*, *Dr. Szél Ágoston* előzékenysége révén hallgatóink részt vehettek *Dr. Fejér Zsolt*, *Dr. Matolcsy András* foglalkozásain. A Semmelweis Kiadó igazgatója, *Táncos László* segítségével publikációkat sikerült megjelentetni. 2010-ben *Kovács Loránd Olivér* régész, a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársa, kéréssel fordult hozzám, hogy működjek közre a 62. számú főút elkerülő szakaszának építéséhez kapcsolódó régészeti feltárás rajzi dokumentációjának elkészítésében. E mellett feladatomban, arc-rekonstrukciók készítése volt. A szinte a teljes középkort felölelő falutemető embertani anyagának vizsgálata rendkívül érdekes feladatnak bizonyult. Korábban már készítettem néhány arc-

rekonstrukciót, a kérdés már régóta foglalkoztatott, vajon mennyire lehet hiteles egy ilyen próbálkozás. A területnek komoly története van, több iskola, eljárás és módszer próbált már megbirkózni e különös feladattal.

A fejrekonstrukció művészete

Az utóbbi időben számos fejrekonstrukcióval találkozhattunk múzeumokban, különféle publikációkban, s tapasztalhattuk, hogy a különböző műhelyek, alkotók, milyen megoldásokat találtak. Korunk technikai eszközei sokban segítik a munkát, azonban úgy látom, hogy ezek eredményes alkalmazásához nélkülözhetetlen a képzőművészeti tudás. A terület egyik legismertebb szakembere *Richard Neave*, a Manchesteri Egyetem orvosi fakultásának munkatársa, aki munkájához igénybe veszi a legfejlettebb eszköztárat, képzőművészeti tanulmányokat folytatott korábban. Részemről a képzőművészeti-anatómiai, rajzi eljárást részesítem előnyben. A döntést nemcsak a szakmai háttér, hanem elvi hozzáállás is motiválja. A manapság gyakran látható háromdimenziós, színes, üveg szemmel és eredeti hajjal készült fejrekonstrukciók valóban élethűnek hatnak, s a nézőben azt az érzetet keltik, hogy az „újratemtett ember” szinte megszólal. A plasztikai megjelenítés a véglegesség látszatát kelti. Úgy gondolom, hogy a koponya alapján történő rekonstrukcióról sohasem lehet azt állítani, hogy pontosan ábrázolja a valaha élt ember megjelenését, mivel az élő ember arca sok apró plasztikus részlet összességéből áll össze, nem is beszélve például tekintetének nehezen megfogható sajátosságáról. Ezért úgy gondolom, hogy a plasztikus megjelenítéssel szemben a kétdimenziós grafikai megoldás absztrakciója, kellő távolságtartással és a továbbgondolás lehetőségével, mértéktartóbb és etikusabb megoldási kísérletet kínál.

Hogyan jön létre a koponyából az arc?

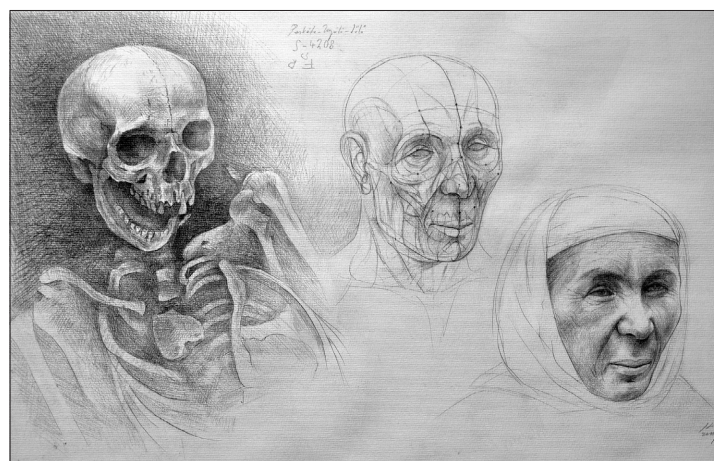
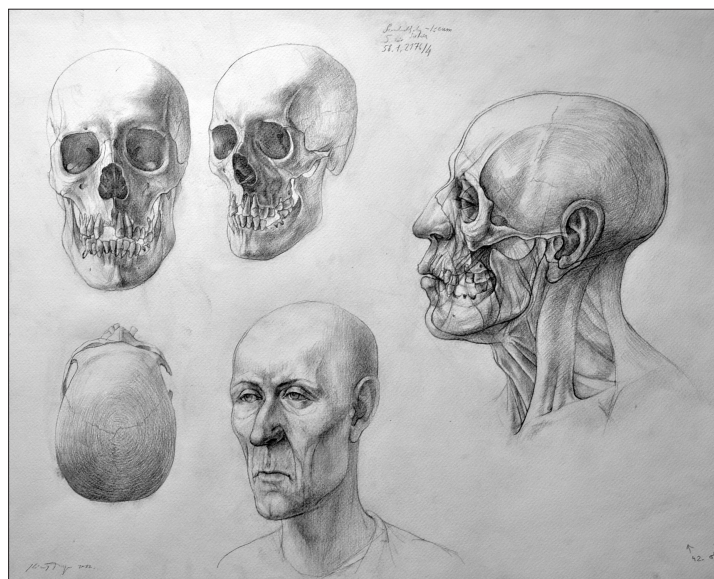
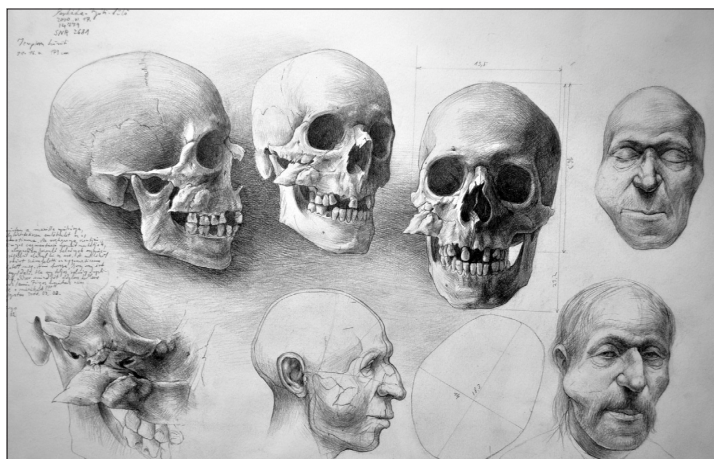
Arc-rekonstrukcióim alapja mindig az emberi koponya volt. Első fázisként több nézőpontból részletes rajzokat készítettem. A rajzolás során számos megfigyelést tehettem, amelyek rajzi megoldása során folyamatosan bővültek ismereteim a valaha élt személy kinézetéről, mivel a koponya jellegzetességei, arányai határozzák meg leginkább az emberi fej karakterét. A viszonylag sok időt igénybevevő folyamat során megismertem a sérülések, anomáli-

ák, rendellenességek lenyomatait, formáit, ezek összességéből lassan kibontakozott egy összkép, a valaha élt személy általános formai jellemzői. Ezt követően újra megrajzoltam a koponyát, mintegy átismételve az eddig megszerzett ismereteket, és ha szükséges volt kiegészítettem az adott esetben hiányzó részleteket annak érdekében, hogy lehetőleg ép állapotú szerkezet képe álljon rendelkezésre a továbbfolytatáshoz. Erre a rajzra szerkesztettem az arcizmok rendszerét, majd a porcos alkotóelemek ábrázolása következett. A következő rajzon a lágyszövetek átlagos vastagságát figyelembe véve összefoglaltam a sok részletet, s ennek eredményeként alakult ki a karakter.

Szent László koponyaerekjéje

Dr. Patonai Lajos 2012-ben kereste meg tanszékünket, hogy vegyünk részt a Szent László koponyaereklyéjét vizsgáló kutatócsoport munkájában. A feladat az eddigiekhez képest különleges volt, hiszen mások is foglalkoztak már velünk párhuzamosan a kérdéssel. A rekonstrukció elkészítéséhez rendelkezésünkre bocsátották a hermában őrzött koponya másolatát. Az egyik legizgalmasabb kérdés a hiányzó állkapocs rekonstrukciója volt. A kísérlet érdekes része volt az, hogy a koponya arányrendszeréből és a felső állcsontból hogyan tudjuk kikövetkeztetni a hiányzó mandibulát. Mi a képzőművészeti hagyományból, tapasztalatból és tehetségből indultunk ki, szemben a tudományterületek módszereivel. 2013 tavaszán meg is történt a szembesítés. Kutatási programunk eredményeit a Győri Székesegyház kiállítótermében 2013 nyarán mutattuk be, amit rengetegen néztek meg a nyár során. Tanszékünk számára ez jelentős elismerés, azonban tisztában vagyunk azzal, hogy nem mi rajzoltuk meg Szent László képét, hanem az a nagyszerű ismeretlen művész, aki a hermát alkotta. Az ő műve marad ugyanis az, aminek a képe feldereng bennünk akkor, amikor történelmünk nagy alakjára gondolunk.

König Frigyes (1955-)

König Frigyes 1955-ben született Székesfehérváron. 1975-82 között a Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait. 1980 óta kiállító művész. 1990 óta tanít a Magyar Képzőművészeti Egyetemen Művészeti Anatómia, Geometria és Rajz Tanszékén, aminek 2004 óta tanszékvezetője. 2000-ben szerzett DLA fokozatot, 2002-ben habilitált. 2005-13 között az Egyetem rektora. Alkotásai megtalálhatók jelentős köz- és magángyűjteményekben. Alkotóként az ábrázolás hagyományaira helyezi a hangsúlyt, a tér és idő megjelenítésének lehetőségeit vizsgálja, szisztematikus kutató és gyűjtőmunkát végez, a művészet és tudomány határterületén dolgozik, számos publikációja és könyve jelent meg.